De resultaten van twee NMV-excursies naar de Dordtse Biesbosch op 22 juni 2024 en 30 augustus 2025

Tello Neckheim, Kees Margry, Stef Keulen, Ronald Seitzinger & Gerard Majoor

NMV excursions to Dordtse Biesbosch on June 22, 2024 and August 30, 2025

Summary. In 2024, the Excursion Committee of the Netherlands Malacological Society (NMV) was invited to participate in the '10,000 species project' of the municipality of Dordrecht and to document the mollusc species occurring within that municipality. In consultation with local experts, it was decided to conduct surveys in De Elzen and on the Hooge Biezenplaat in the Dordrecht Biesbosch. On June 22, 2024, a survey was carried out in De Elzen. On August 30, 2025, the area was revisited in order to also include the Hooge Biezenplaat in the survey. This report presents the inventory data of both excursions adding up to 75 mollusc species.

Inleiding

In 2024 kwam het verzoek bij de Excursiecommissie van de Nederlandse Malacologische Vereniging (NMV) om deel te nemen aan het 10.000 soortenproject van de gemeente Dordrecht en de soorten weekdieren binnen de gemeente in beeld te brengen (groenblauwdordrecht.nl). In overleg met kenners van het gebied is toen gekozen voor een onderzoek in De Elzen en de Hooge Biezenplaat in de Dordtse Biesbosch. Op 22 juni 2024 hebben Anthonie van Peursen, Gab Mulder, Ronald en Sacha Seitzinger en Michiel Schipper het onderzoek in De Elzen opgepakt, maar zij konden door afwezigheid van een contactpersoon van Staatsbosbeheer geen ingang vinden naar de Hooge Biezenplaat (fig 1). De toen verzamelde gegevens heeft Anthonie van Peursen (†) gedeeld met Ronald Seitzinger. Op 30 augustus 2025 is het gebied voor de tweede keer bezocht met als doel nu ook de Hooge Biezenplaat in het onderzoek te betrekken (tabel 1). In dit verslag worden de inventarisatiegegevens gepresenteerd van zowel de excursie van 22 juni 2024 als de excursie van 30 augustus 2025. In de tabellen met de aangetroffen soorten (tabel 2, 3) wordt onderscheid gemaakt tussen waargenomen en/of verzamelde levende mollusken of verse lege schelpen (X) en oude schelpen (x).

Tabel 1. Locaties excursies Dordtse Biesbosch 22-6-2024 & 30-8-2025

Locatie nummer en omschrijving	Coördinaten
1. Dordrecht. Parkeerplaats De Viersprong, boomstammen en lage kruiden	51.7614, 4.6933
2. Dordrecht. Noorderdiep bij paviljoen De Viersprong, plas-dras oever met Kikkerbeet	51.7605, 4.6925
3. Dordrecht. Tussen Noorderdiep en Noorder Elsweg, onder bemoste wanden van bunker	51.7593, 4.6908
4a. Dordrecht. Noorder Elsweg, diep gelegen greppelsloot met weinig water	51.7583, 4.6891
4b. Dordrecht. Noorder Elsweg, op stammen Canadese populier	51.7583, 4.6891
5. Dordrecht. Nieuwe Merwedeweg, onder bemoste wanden van bunker met hoge vegetatie	51.7554, 4.6872
6a. Dordrecht. Hooge Biezenplaat, ingang Zuidwestdijk, onder wilgen en onder Reuzenbalsemien	51.7540, 4.6877
6b. Dordrecht. Hooge Biezenplaat, ingang Zuidwestdijk, in kreek bij bruggetje	51.7542, 4.6875
7. Dordrecht. Hooge Biezenplaat, langs paadje tussen ingang en griendwerkershuisje, in en om poeltjes	51.7517, 4.6845
8. Dordrecht. Hooge Biezenplaat, bij griendwerkershuisje, onder stenen en hout	51.7509, 4.6823
9. Dordrecht. Hooge Biezenplaat, langs paadje tussen griendwerkershuisje en oever	51.7510, 4.6802
10. Dordrecht. Hooge Biezenplaat, Noorderdiep/ Zuidgat, oever met stenen, Riet en wilg	51.7508, 4.6782
11. Dordrecht. De Elzen, vochtig open bos	51.7580, 4.6920

Beschrijving van het onderzoeksgebied

Het onderzochte deel van De Elzen is het buitendijkse gebied tussen de Hooge Biezenplaat en de parkeerplaats De Viersprong (aan de Dordtse kant van de Biesbosch). De Elzen werd in 1987 aangelegd en wordt beheerd door Staatsbosbeheer. Het bos met een oppervlakte van zo'n 130 ha is bedoeld als recreatiegebied voor Dordtenaren en mensen uit de Drechtsteden. Het was ooit een productiebos, wat nog te zien is aan de vaak in rechte lijnen en dicht op elkaar staande bomen. Het bos is inmiddels meer natuurlijk en gevarieerd geworden. Het bestaat uit gemengd loofbos op vochtige bodem langs de kreek Noorderels met enige bebouwing en een bomenlaan. Ook zijn er enkele 'bunkers' aanwezig, voormalige groepsschuilplaatsen van Zuidfront Vesting Holland.

De Hooge Biezenplaat is een relatief hooggelegen plaat in de buitendijkse Dordtse Biesbosch met kenmerken van een zoet-

Fig. 1. Excursie 22-6-2024. Van links naar rechts Ronald Seitzinger, Michiel Schipper, Sacha Seitzinger en Anthonie van Peursen op de dijk tussen De Elzen (links) en de Hooge Biezenplaat. Foto Gab Mulder.

Fig. 2. Zwartgerande tuinslak *Cepaea nemoralis* en Heesterslak *Arianta arbustorum* op de stam van een boom langs de Noorder Elsweg. Excursie 22-6-2024. Foto Gab Mulder.

Fig. 3. Antonie van Peursen (geknield) en Ronald Seitzinger bemonsteren het water. Excursie 22-6-2024. Foto Gab Mulder.

watergetijdenlandschap. De geologische ondergrond bestaat uit rivier- en getijdeslib, met verschillen in vegetatie afhankelijk van waterstanden en frequentie van overstroming. Botanisch gezien is het gebied nu vooral een wilgenvloedbos met ruige ondergroei, met nog sporen van de vroegere griendcultuur. In lager gelegen en nattere gedeeltes groeien Riet *Phragmitis australis*, biezen *Schoenoplectus* spec. en moerasplanten. De invasieve soort Reuzenbalsemien *Impatiens glandulifera* stond in augustus 2025 volop in bloei en domineerde de ondergroei, vooral op plekken waar de vegetatie open of verstoord was. De afname van getijdewerking heeft geleid tot minder floristische diversiteit met betrekking tot soorten die typisch zijn voor het zoetwater getijdengebied.

Fig. 4. Graspad door de Hooge Biezenplaat. Locatie 7, 30-8-2025. Foto Kees Margry.

Werkwijze 2024

Op 22 juni 2024 verzamelden de deelnemers zich om 10.00 uur op de parkeerplaats van het Museum Twintighoeven om na een korte kennismaking te gaan inventariseren in De Elzen (fig. 1). Het was een zeer nat voorjaar geweest en dat was goed te zien aan de slakken op de beplanting langs de Noorder Elsweg met grote aantallen Zwartgerande tuinslak *Cepaea nemoralis*, Heesterslak *Arianta arbustorum* (fig. 2), Haarslak *Trochulus hispidus*

Fig. 5. Janny Nijman gaat volledig op in de vegetatie. Locatie 7, 30-8-2025. Foto Kees Margry.

Fig. 6. Gerard Majoor en Jan Koert vonden de omgekeerde boot bij het Noorderdiep het eerst. Eric Ernens (links) en Jan Verkaik moesten blijven staan. Locatie 10, 30-8-2025. Foto Kees Margry.

Fig. 7. Incomplete groepsfoto, 30-08-2025. Van links naar rechts Kees Margry, Erik Ernens, Tello Neckheim, Gerard Majoor, Ingrid Margry, Jan Koert, Jan Verkaik en Stef Keulen. Foto Janny Nijman.

en Segrijnslak *Cornu aspersum*. In het gebied is op 't oog in de kruid- en struiklaag gezocht. Stukken dood hout werden gecontroleerd op onder andere naaktslakken. Bij de brug over het Noorderdiep werd gezeefd. Grote hoeveelheden eikapsels van zoetwaterslakken werden aangetroffen, maar er werden weinig slakken gevonden. Ook onder bladeren van waterlelies *Nymphea* spec. werden geen soorten aangetroffen (fig. 3). Voor het vinden van kleinere soorten zijn in de rietkraag enkele strooiselmonsters verzameld. De groep sloot de excursie af in het paviljoen De Viersprong.

Werkwijze 2025

Op 30 augustus 2025, iets na 11.00 uur, verzamelden Kees en Eke Donkersloot, Eric Ernens, Stef Keulen, Jan Koert, Gerard Majoor, Ingrid en Kees Margry, Tello Neckheim, Janny Nijman en Jan Verkaik, Terence Santua en Ronald en Sacha Seitzinger zich op parkeerplaats De Viersprong. Na een korte kennismaking en bespreking van de strategie liepen de 14 deelnemers meteen naar de Hooge Biezenplaat, om te voorkomen dat er onderweg al te vaak en te lang naar slakken gezocht zou worden, waardoor we misschien in tijdnood zouden komen.

Fig. 8. Plas-dras oeverdeel van het Noorderdiep (linksvoor), 30-08-2025, locatie 2. Foto Tello Neckheim.

De eerste stop was bij het bruggetje bij de ingang van de Hooge Biezenplaat. Met schepnetten en op stokken gemonteerde appelmoeszeven stortten Tello, Jan, Stef en Gerard zich op de bemonstering van het water en werd er gezocht en gemonsterd op het aangrenzende land. De rest liep verder over een gemaaid graspad (fig. 4) en nam monsters van de strooisellaag in de omgeving met vooral wilg *Salix* spec., populier *Populus* spec. en heel veel Reuzenbalsemien (fig. 5). Opvallend was het grote aantal rondvliegende exemplaren van de Europese hoornaar *Vespa crabro*. Voor de lunchpauze troffen we elkaar weer bij een griendwerkershuisje. Al tijdens de boterhammen en de koffie werd rond het huisje driftig gezocht onder stenen en hout. Na de lunch trok het gezelschap verder westwaarts en werd onder grote wilgen en op en vanaf de oever van het Noorderdiep gemonsterd (fig. 6). Enkele deelnemers moesten daarna vertrekken in verband met andere verplichtingen. Bij het verlaten van de Hooge Biezenplaat werd een groepsfoto van de overgebleven deelnemers gemaakt (fig. 7). Op de terugweg naar De Viersprong werd nog gemonsterd bij twee van de drie aanwezige 'bunkers' (voormalige groepsschuilplaatsen van Zuidfront Vesting Holland) en in een greppelsloot bij het Museum Twintighoeven. De rijen populieren langs de Noorder Elsweg trokken weer de aandacht door de aanzienlijke aantallen van Zwartgerande tuinslak en Heesterslak die vaak tot op grote hoogte op de stammen zaten (vergelijk fig. 2). Achter paviljoen De Vierspong, bij de parkeerplaats, troffen we aan de oever van het Noorderdiep een talud met een plasdras stukje met Kikkerbeet *Hydrocharis morsus-ranae* aan (fig. 8). Hier werd de soortenlijst aangevuld met enkele nog niet eerder op die dag gevonden soorten. Gedurende de dag zijn op diverse plaatsen waterbodem- en strooiselmonsters verzameld. Helaas was het paviljoen De Viersprong gesloten, waardoor we uiteindelijk besloten om ieder zijns weegs richting huis te laten gaan.

Tabel 2. Zoetwatermollusken excursies Dordtse Biesbosch, 20-6-24 & 30-8-25. X: levende mollusken of verse lege schelpen; x: oude schelpen. KW: kwetsbaar; EB: ernstig bedreigd

		Locaties												Rode lijst
Nederlandse naam	**Wetenschappelijke naam**	**1**	**2**	**3**	**4a**	**4b**	**5**	**6a**	**6b**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**	
Ovale kapslak	*Acroloxus lacustris* (Linnaeus, 1758)								x				x		
Ovale poelslak	*Ampullaceana balthica* (Linnaeus, 1758)		X					x	x				x		
Draaikolk-schijfhoren	*Anisus vortex* (Linnaeus, 1758)							x	x	X			x		
Zwanenmossel	*Anodonta cygnaea* (Linnaeus, 1758)							x							
Riempje	*Bathyomphalus contortus* (Linnaeus, 1758)							x	x	X			x		
Kleine diepslak	*Bithynia leachii* (Sheppard, 1823)								x	X			x	x	
Grote diepslak	*Bithynia tentaculata* (Linnaeus, 1758)							x	x	X	x		x	x	
Aziatische korfmossel	*Corbicula fluminea* (O.F. Müller, 1774)												x		
Toegeknepen korfmossel	*Corbicula fluminalis* (O.F. Müller, 1774)												x		
Doffe erwtenmossel	*Euglesa casertana* (Poli, 1791)								x				x		
Dikke erwtenmossel	*Euglesa crassa* (Stelfox, 1819)								x						
Geplooide erwtenmossel	*Euglesa henslowana* (Sheppard, 1823)								x				x		
Glanzende erwtenmossel	*Euglesa nitida* (Jenyns, 1831)								x				x		
Gemaskerde erwtenmossel	*Euglesa personata* (Malm, 1855)									X					KW
Scheve erwtenmossel	*Euglesa subtrunctata* (Malm. 1855)								x				x		
Leverbotslak	*Galba truncatula* (O.F. Müller, 1774)		X						x	X			x		
Witte schijfhoren	*Gyraulus albus* (O.F. Müller, 1774)								x				x	x	
Amerikaanse schijfhoren	*Gyraulus parvus* (Say, 1817)								x				x		
Gladde schijfhoren	*Hippeutus complanatus* (Linnaeus, 1758)								x				x		
Zuid-Amerikaans brakwaterhorentje	*Heleobia charruana* (d'Orbigny, 1841)												x		
Getijdeslak	*Mercuria tachoensis* (Frauenfeld, 1868)								x	x			x		EB
Grote poelslak	*Lymnaea stagnalis* (Linnaeus, 1758)		X					x		X					
Bron-blaashoren	*Physa fontinalis* (Linnaeus, 1785)								x						
Puntige blaashoren	*Physella acuta* (Draparnaud, 1805)								x				x	x	
Posthoornslak	*Planorbarius corneus* (Linnaeus, 1758)									X					
Gewone schijfhoren	*Planorbis planorbis* (Linnaeus, 1758)					x									
Gekielde schijfhoren	*Planorbis carinatus* O.F. Müller, 1774									X					
Jenkins' waterhorentje	*Potamopyrgus antipodarum* (J.E. Gray, 1843)								x				x		
Gewone hoornschaal	*Sphaerium corneum* (Linnaeus, 1758)								x						
Moeras-hoornschaal	*Sphaerium lacustre* (O.F. Müller, 1774)								x						
Moeraspoelslak	*Stagnicola* cf *palustris* (O.F. Müller, 1774)							x		X			X		
Dikke poelslak	*Stagnicola corvus* (Gmelin, 1791)		x												
Zoetwaterneriet	*Theodoxus fluviatilis* (Linnaeus, 1758)												x		KW
Platte pluimdrager	*Valvata cristata* O.F. Müller, 1774								x				x		
Vijver-pluimdrager	*Valvata piscinalis* (O.F. Müller, 1774)								x				x		

Tabel 3. Landslakken excursies Dordtse Biesbosch, 20-6-24 & 30-8-25. X: levende mollusken of verse lege schelpen; x: oude schelpen. BE: bedreigd; KW: kwetsbaar

		Locaties												Rode lijst
Nederlandse naam	**Wetenschappelijke naam**	**1**	**2**	**3**	**4a**	**4b**	**5**	**6a**	**6b**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**	
Bruine blinkslak	*Aegopinella nitidula* (Draparnaud, 1805)			x			x	x			x	x	x		
Kleine blinkslak	*Aegopinella pura* (Alder, 1830)							x		x		x			BE
Grote clausilia	*Alinda biplicata* (Montagu, 1803)											x		x	
Heesterslak	*Arianta arbustorum* (Linnaeus, 1758)					X		x	x	x		x		X	
Rode wegslak	*Arion rufus* (Linnaeus, 1758)										X				
Rode/Spaanse wegslak	*Arion rufus/vulgaris*													X	
Egel-wegslak	*Arion intermedius* Normand, 1852													x	
Slanke schorshoren	*Balea perversa* (Linnaeus, 1778)							x	X	x		x			BE
Plompe dwergslak	*Carychium minimum* O.F. Müller, 1774								x	x			x	x	
Slanke dwergslak	*Carychium tridentatum* (Risso, 1826)							x	x				x		
Blindslakje	*Cecilioides acicula* (O.F. Müller, 1774)								x						
Zwartgerande tuinslak	*Cepaea nemoralis* (Linnaeus, 1758)			x	X		X	x	x		x	x		X	
Glanzende agaathoren	*Cochlicopa lubrica* (O.F. Müller, 1774)			x				x		x	x	x	x	x	
Tandloze korfslak	*Columella edentula* (Draparnaud, 1805)								x						KW
Segrijnslak	*Cornu aspersum* (O.F. Müller, 1774)									x				X	
Zwervende akkerslak	*Deroceras invadens* Reise, Hutchinson, Schunak, Schutt, 2011													X	
Gevlekte akkerslak	*Deroceras reticulatum* (O.F. Müller, 1774)									X				X	
Moeras-tolslak	*Euconulus alderi* (J.E. Gray, 1840)							X							
Boerenknoopje	*Gonyodiscus rotundatus* (O.F. Müller, 1774)					x			x	x		x		x	
Gekielde loofslak	*Hygromia cinctella* (Draparnaud, 1801)													x	
Genaveld tonnetje	*Lauria cylindracea* (Da Costa, 1778)			x											KW
Tijgerslak/Grote aardslak	*Limax maximus* Linnaeus, 1758									x				X	
Kelder-glansslak	*Oxychilus cellarius* (O.F. Müller, 1774)			x						x	x	x			
Grote glansslak	*Oxychilus draparnaudi* (Beck, 1837)									x				x	
Slanke barnsteenslak	*Oxyloma elegans* (Risso, 1826)		X						x	x			x		
Duintolletje	*Paralaoma servilis* (Shuttleworth, 1852)													x	
Ammonshorentje	*Perpolita hammonis* (Strøm, 1765)								x					x	
Dwergpuntje	*Punctum pygmaeum* (Draparnaud, 1801)								x	x	x			x	
Barnsteenslak	*Succinea putris* (Linnaeus, 1758)								x	X	x	X		x	
Langwerpige barnsteenslak	*Succinella oblonga* (Draparnaud, 1801)							x						x	
Haarslak	*Trochulus hispidus* (Linnaeus, 1758)	X				x	x		x	x	x	x	x	x	
Geribde jachthorenslak	*Vallonia costata* (O.F. Müller, 1774)							x	x	x	x	x		x	
Fraaie jachthorenslak	*Vallonia pulchella* (O.F. Müller, 1774)									x				x	
Dikke korfslak	*Vertigo antivertigo* (Draparnaud, 1801)		X							X				x	KW
Kleine korfslak	*Vertigo pusilla* O.F. Müller, 1774									x	x				
Dwerg-korfslak	*Vertigo pygmaea* (Draparnaud, 1801)									x	x				KW
Doorschijnende glasslak	*Vitrina pellucida* (O.F. Müller, 1774)			x								x		x	
Kleine kristalslak	*Vitrea contracta* (Westerlund, 1871)									x	x	x		x	
Grote kristalslak	*Vitrea crystallina* (O.F. Müller, 1774)								x	x					
Donkere glimslak	*Zonitoides nitidus* (O.F. Müller, 1774)		X			x			x	x		x	X	x	

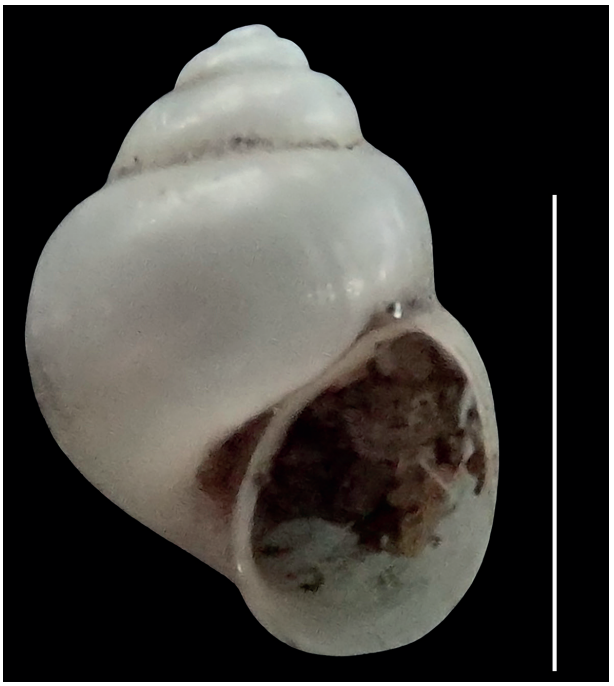

Fig. 9. Getijdeslak *Mercuria tachoensis*, hoogte 4 mm. Maatstreep is 3 mm. 30-8-2025, locatie 6b. Foto Tello Neckheim.

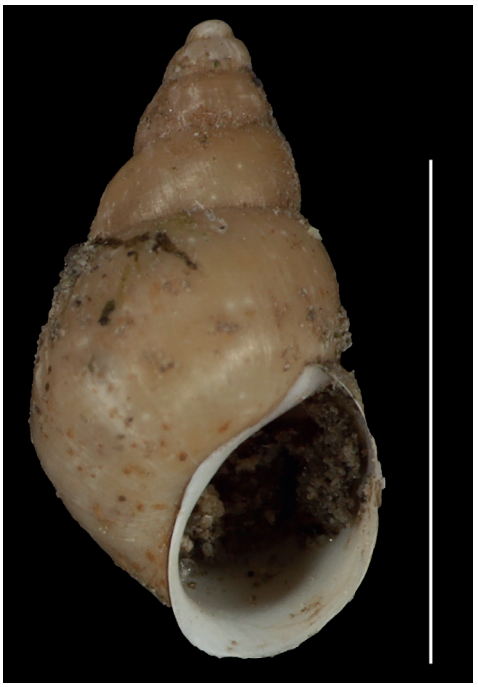

Fig. 10. Zuid-Amerikaans brakwaterhorentje *Heleobia charruana*. Maatstreep is 3 mm. 30-8-2025, locatie 10. Foto Stef Keulen.

Resultaten

In tabel 1 zijn de monsterplaatsen met coördinaten opgenomen. In tabel 2 en 3 zijn respectievelijk de gevonden soorten zoetwatermollusken en soorten landslakken per vindplaats aangegeven. Voor determinatie van de soorten werden Gittenberger *et al.* (1984) en Jansen & Majoor (2025) gebruikt. Voor bevestiging van enkele zeldzame soorten is Ton van Haaren geraadpleegd. Tijdens de bezoeken aan de Dordtse Biesbosch zijn 40 soorten landslakken waargenomen, waaronder één verzamelsoort Rode wegslak *Arion rufus*/Spaanse wegslak *Arion vulgaris*. Daarnaast zijn 35 soorten zoetwatermollusken vastgesteld. In totaal zijn er dus 75 soorten land- en zoetwaterweekdieren waargenomen. Vergeleken met het totaal van 107 soorten dat door Boesveld voor de Biesbosch is gerapporteerd (Boesveld, 2014) komt dit neer op bijna 70%. Het gebied kent dus een tamelijk rijke en deels bijzondere malacofauna met negen Rode lijst soorten (De Bruyne *et al.*, 2003).

Fig. 11. Dikke poelslak *Stagnicola corvus*, 32 mm hoog. Maatstreep is 10 mm. 30-08-2025, locatie 2. Foto's Gerard Majoor, plaat Kees Margry.

Discussie

Zoetwatermollusken

De gevonden soorten passen binnen de habitat van de Biesbosch. De meest typische gevonden soort is de Getijdeslak *Mercuria tachoensis* (eerder ook bekend onder de namen *M. confusa* en *M. anatina*) (fig. 9). De Getijdeslak is een typische soort voor zoet- en zwak brakwater getijdengebieden in Europa (Boesveld & Gmelig Meyling, 2017). Het is een zeldzame soort voor Nederland die als 'ernstig bedreigd' op de Nederlandse Rode lijst

Fig. 12. Tandloze korfslak *Columella edentula*, hoogte en maatstreep 3 mm. 30-8-2025 locatie 6b. Foto Tello Neckheim.

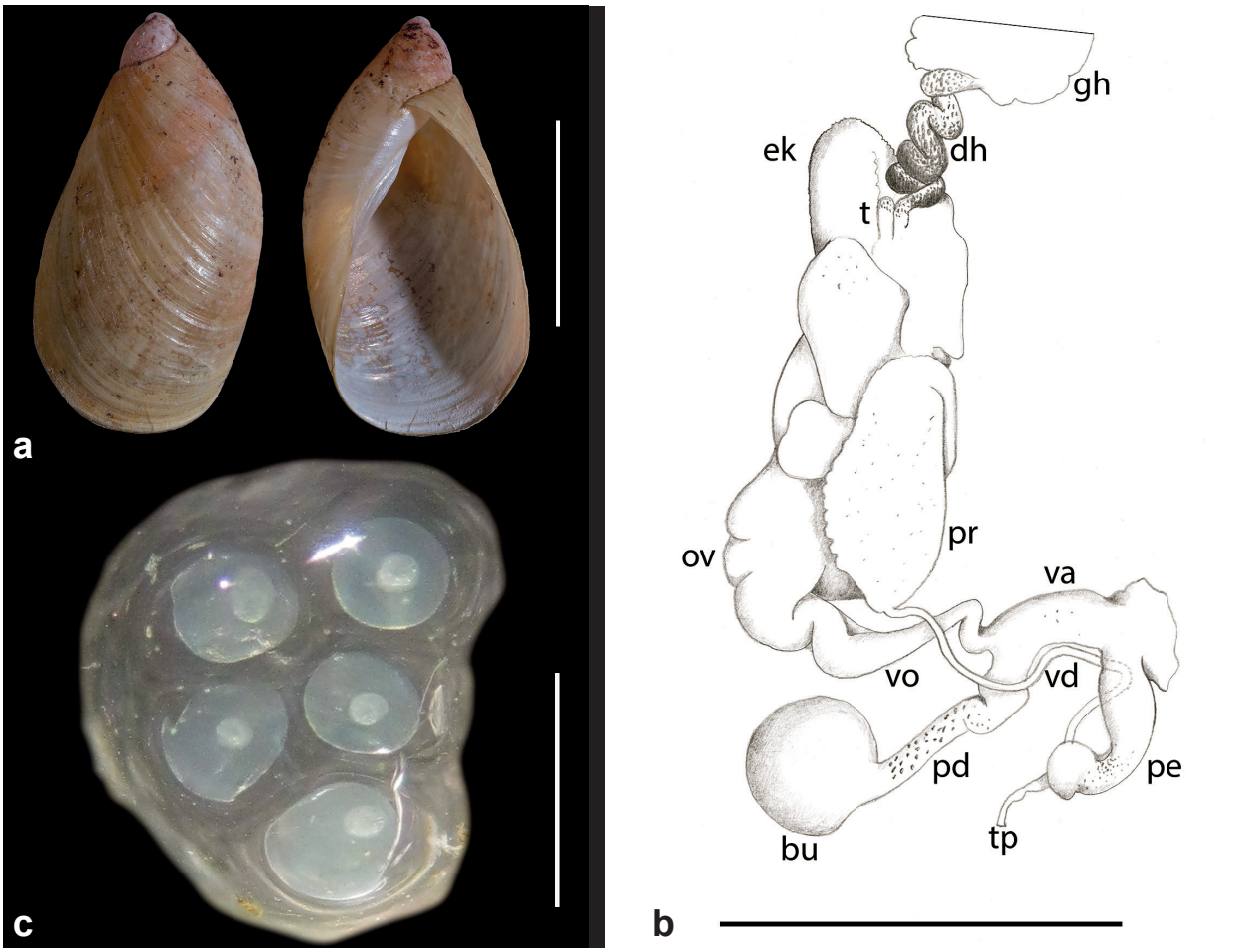

Fig. 13. Slanke barnsteenslak *Oxyloma elegans*. **a:** de schelp van twee zijden; maatstreep is 5 mm; **b:** genitalia; maatstreep is 5 mm; **c:** enkele gelegde eieren; maatstreep is 2 mm. bu = bursa copulatrix, dh = afvoergang hermafrodietklier, ek = eiwitklier, gh = hermafrodietklier in middendarmklier, ov = oviduct, pd = pedunculus, pe = penis, pr = prostaat, va = vagina, vd = vas deferens, vo = vrij oviduct, t = talon, tp = terugtrekspier penis. Foto's a: Ingrid Margry-Moonen; tekening b en foto c: Kees Margry.

staat. Meerdere verse lege huisjes werden gevonden op locatie 6b.

Opvallend is de vondst van het Zuid-Amerikaans brakwaterhorentje *Heleobia charruana* (d'Orbigny, 1841) (Van Haaren, 2021). Een vers leeg en volgroeid huisje werd verzameld op locatie 10 (fig. 10). Ton van Haaren bevestigde de determinatie. We verwachtten niet dat het Zuid-Amerikaans brakwaterhorentje, een in Nederland zeldzame soort uit brakwater, in het onderzochte gebied waargenomen zou worden omdat het water daar te zoet is. Het gevonden exemplaar is uit een bodem/wiermonster gehaald, vlak langs de oever. Dat zegt niets over de afkomst of een mogelijk transport. Maar de kans dat het dier over land aangevoerd is, wordt daarmee wel kleiner. De dichtstbijzijnde plaats van waarneming van het Zuid-Amerikaans brakwaterhorentje is bij Schiedam. Dat is ongeveer 40 kilometer van de plaats van de huidige waarneming. De inschatting is dat de tijd tussen die waarneming bij Schiedam en de huidige ruim voldoende is om 40 kilometer te overbruggen, maar niet kruipend. Drijvend is ook niet erg waarschijnlijk (tegen de stroom in). En dat is dan nog los van het stroomopwaarts minder geschikte leefmilieu voor deze soort, met name neemt de saliniteit stroomopwaarts snel af. Mogelijk is het gevonden lege huisje het restant van een levende slak die vastgekleefd aan snavel of poot van een watervogel deze afstand heeft weten te overbruggen. Maar zo ver stroomopwaarts bleek de biotoop waarschijnlijk niet geschikt om te overleven.

Op locatie 2 werden lege huisjes verzameld van poelslakken uit het genus *Stagnicola*. In Nederland leven hoogstwaarschijnlijk drie soorten, namelijk de Moeraspoelslak *Stagnicola palustris* (O.F. Müller, 1774), de Bruine poelslak *Stagnicola fuscus* (C. Pfeiffer, 1821) en de Dikke poelslak *Stagnicola corvus* (Gmelin, 1791) (Jansen & Majoor, 2025). Op grond van de grootte en vorm van de huisjes is enigszins in te schatten om welke soort het gaat, maar alleen anatomisch of DNA-onderzoek geeft zekerheid. Het huisje van de Dikke poelslak kan van de drie soorten het grootst worden, tot 33 mm hoog (fig. 11). De huisjes van de Moeraspoelslak en de Bruine poelslak blijven kleiner, respectievelijk 20 en 25 mm hoog (Jansen & Majoor, 2025). Een huisje van een poelslak van 32 mm hoog van locatie 2 werd daarom als Dikke poelslak genoteerd. Op diezelfde vindplaats werd ook een wat slanker huisje van *Stagnicola* spec. van 19 mm hoog gevonden. In de poeltjes en kreken werden juveniele levende poelslakjes gevonden, mogelijk Moeraspoelslakken. De Amerikaanse schijfhoren *Gyraulus parvus*, die door Boesveld (2014) wordt genoemd voor de Biesbosch, is dus ook gevonden in de Dordtse Biesbosch. Het is een uitheems zoetwaterslakje dat zich uitbreidt in Nederland.

Er zijn acht soorten uit de familie *Sphaeriidae* (hoornschalen en

Fig. 14. Dikke korfslak *Vertigo antivertigo*, hoogte 2 mm. 30-8-2025 locatie 2. Foto Stef Keulen.

erwtenmossels) gevonden. Dat is niet bijzonder voor de Biesbosch, maar het geeft wel aan dat de onderwaterwereld van de Dordtse Biesbosch verschillende typen habitats heeft.

Landslakken

Ook over de landslakken kan gezegd worden dat ze in de Biesbosch passen. Soorten als Plompe dwergslak *Carychium minimum*, Donkere glimslak *Zonitoides nitidus*, Grote kristalslak *Vitrea crystallina*, Tandloze korfslak *Columella edentula* en barnsteenslakken uit de genera *Succinea* en *Oxyloma* hebben vochtige tot natte plaatsen met weelderige vegetatie als habitat. Van de Tandloze korfslak werd een leeg huisje gevonden (fig. 12); Boesveld (2014) noemt deze soort niet voor de Biesbosch.

Eén eierleggende (en dus volwassen) barnsteenslak met een hoogte van 10,4 mm, gelijkend op *Oxyloma* spec., is door Kees Margry anatomisch onderzocht en bleek de Slanke barnsteenslak *Oxyloma elegans* te zijn (fig. 13).

Bij het griendwerkershuisje werden maar liefs 12 soorten landslakken gevonden. Opvallend zijn vondsten van Kleine korfslak *Vertigo pusilla* en Kleine kristalslak *Vitrea contracta*. Dit zijn soorten van een meer droge en zandige omgeving. Rond het huisje was een zanderige laag grond aanwezig. Boesveld geeft aan dat de Kleine korfslak zich uitbreidt in de Biesbosch (Boesveld, 2014); mogelijk heeft dit te maken met minder getijdewerking en meer bosvorming. Ook zijn Dwerg-korfslak *Vertigo pygmaea* en Dikke korfslak *Vertigo antivertigo* (fig. 14) gevonden. Dat brengt het aantal gevonden soorten korfslakken voor de Dordtse Biesbosch op vier en voor de gehele Biesbosch op vijf.

Er zijn op 30 augustus opvallend weinig naaktslakken gevonden. Mogelijk heeft het zeer droge weer van de zomer van 2025 invloed gehad op het van oorsprong moerassige land van de Hooge Biezenplaat.

Soms werden er zoetwaterslakkenhuisjes op het land gevonden of landslakkenhuisjes in het water. Dit betroffen altijd lege huisjes, op één uitzondering na: een levende Slanke schorshoren *Balea perversa* op een tak in de kreek (locatie 6b). Deze soort leeft

Fig. 15. Slanke schorshoren *Balea perversa*. Maatstreep is 5 mm. 30-8-2025, locatie 6a. Foto Jan Koert.

op boomstammen van bijvoorbeeld wilg *Salix* spec. en niet in de strooisellaag (Boesveld & Gmelig Meyling, 2023). In de strooisellaag onder wilgen werden verse lege huisjes gevonden van deze Rode lijst soort, een indicatie dat ze hier leven (fig. 15). Dit levende slakje is hoogstwaarschijnlijk met een afgebroken tak in het water terecht gekomen. Een mooi voorbeeld hoe deze boombewonende soort zich verspreidt zonder in de strooisellaag te leven. Wat betreft de andere soorten landslakken waarvan de huisjes in het water werden aangetroffen: deze kunnen in de omgeving hebben geleefd, wat ook geldt voor de gevonden huisjes van zoetwaterslakken op het land.

Dankwoord

Met dank aan Sjoerd-Dirk Fiaschi-van der Est van de gemeente Dordrecht voor het regelen van contacten ten aanzien van het 10.000 soortenproject en dank aan Joey Braat van Staatsbosbeheer voor het regelen van de vergunningen en de aanwijzingen voor de te nemen route naar het gebied.

Dank aan alle fotografen voor de geleverde foto's. Wij zijn Ronald Seitzinger dankbaar voor het bewaren van de gegevens van de inventarisatie van 2024. Wij zijn Ton van Haaren erkentelijk voor het bevestigen van de determinatie van het Zuid-Amerikaans brakwaterhorentje *Heleobia charruana*.

Geraadpleegde bronnen

Boesveld, A., 2014. Mijn favoriete slakkengebied: De Biesbosch. – Spirula 400: 155-159.

Boesveld, A. & A. Gmelig Meyling, 2017. Zeldzaam Getijdeslakje leeft nog steeds in de Biesbosch. https://www.naturetoday.com/intl/nl/naturereports/message/?msg=23449.

Boesveld, A. & A. Gmelig Meyling, 2023. Slakken op boom-

schors in de Biesbosch. – Spirula 435: 6-33.
De Bruyne, R.H., H. Wallbrink & A.W. Gmelig Meyling, 2003. Bedreigde en verdwenen land- en zoetwatermollusken in Nederland (Mollusca). Basisrapport met voorstel voor de Rode lijst. – Stichting European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden & Stichting Anemoon, Heemstede.
Gittenberger, E., W. Backhuys & Th.E.J. Ripken, 1984. De landslakken van Nederland. – KNNV-uitgeverij nr. 37, Utrecht.
Groenblauwdordrecht. https://groenblauwdordrecht.nl/nieuws/op-zoek-naar-10-000-soorten-in-het-10-000-soorten-jaar/.
Jansen, E.A. & G.D. Majoor, 2025. Veldgids land- en zoetwatermollusken. – KNNV Uitgeverij, Zeist.
Van Haaren, T., T.M. Worsfold, B. Stelbrink, G.A. Collado, I.C.B. Gonçalves, W.S. Serra, F. Scarabino, A. Gittenberger & E. Gittenberger, 2021. *Heleobia charruana* (Gastropoda, Tuncatelloidea, Cochliopidae), a South American brackish water snail in northwest European estuaries. Basteria 85(1): 82-91.

Adressen van de auteurs
Tello Neckheim cmneckheim@kpnmail.com
Kees Margry margry@home.nl
Stef Keulen biostekel@gmail.com
Ronald Seitzinger nautilus@telfort.nl
Gerard Majoor gmajoor87@gmail.com

Shima no Ama. Kusukazu Uraguchi, 2024. Sonia Voss editor; Atelier EXB Paris. 168 pp. 22 x 27,5 cm. ISBN 9782365114202. Prijs € 49.

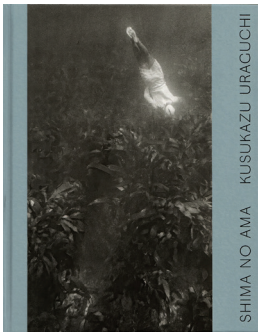

Een lang citaat uit 'The Sound of Waves' van Yukio Mishima dat in 1954 in Japan onder de titel Shiosai verscheen en dat handelt over de onmogelijke liefde tussen twee jonge mensen uit het milieu van de Ama's is de introductie tot dit fotoboek. (Uitleg over de Ama's hieronder en in Kuiper, 2021). Dat boek van Mishima is overigens ook een prima begeleider bij het bekijken van Shima no Ama om nog meer in deze sferen te dwalen.

In het Museum voor Fotografie 'Huis Marseille', gevestigd aan de Keizersgracht te Amsterdam, was tot 8 februari 2026 een overzichtstentoonstelling te zien van het werk van de Japanse fotograaf Kusukazu Uraguchi (1922-1988). Het onderwerp van de geëxposeerde foto's was het leven van de Ama's, de wereldberoemde Japanse duiksters. Ze duiken naar schelpdieren zoals Zeeoren (*Haliotis* spec.) en de *Turbo sazae*, een tot 10 cm grote slak die graag wordt gegeten in deze regio. Het duiken met de typische witte kleding en kappen is een oeroude traditie in bepaalde kuststreken van Japan en wordt uitsluitend door vrouwen uitgeoefend. De mannen beperken zich tot het besturen van de boten en het ophalen van de duiksters en hun vangsten. Ook zeewieren worden voor de consumptie door deze Ama's geoogst in ondieper water. Deze Kusukazu Uraguchi die, in zijn geboorte- en woonplaats Shima, gelegen aan de Pacifische kust van het hoofdeiland Honshu van de Japanse archipel, deze vorm van duiken vastlegde voor het nageslacht liet in totaal meer dan 200.000 negatieven na waarvan een selectie afdrukken te zien was op deze expositie.

Ik werd opmerkzaam gemaakt op deze tentoonstelling door een stukje in het NRC en in dezelfde week in november ook in de Groene Amsterdammer. De reis er naar toe was mij uit het hoge noorden te ver, echter het bij de expositie behorende boek was via de webwinkel van het museum snel besteld en daarvan heb ik zeker geen spijt gekregen.

Gedurende vele tientallen jaren volgde de fotograaf 'zijn buren' bij hun werkzaamheden en kon zo een veel duidelijker beeldverslag doen van dit werk dan veel tijdelijker op bezoek komende fotografen die over de Ama's publiceerden. Zoals de Italiaanse Japan-onderzoeker Fosco Maraini in zijn begin jaren zestig van de vorige eeuw gepubliceerde 'L' isola delle pescatrici of Ama' en van Nina Poppe uit 2011, alhoewel ook deze zich in mijn bibliotheek bevindende boeken over dit onderwerp ook hun bekoring hebben.

De editor van deze uitgave, Sonia Voss, vertelt uitgebreid over de kunstenaar en zijn werkzaamheden en wat zijn werk zo uniek maakt. Gevolgd door ruim meer dan honderd foto's, prachtig afgedrukt in zwart-wit, wat deze foto's een diepte en emotie meegeeft die geheel passend is bij deze soms verstilde opnames, maar waarvan het opspattende water je echter af en toe doet denken aan hete lavastromen. Magnifieke beelden.

Pearls of Time is de naam van het essay over deze artiest dat in het boek is opgenomen en dat geschreven werd door Professor Chihiro Minato, hoogleraar Kunst en Design aan de Tama Art University van Tokyo.

Een paginagrote kaart van de Mie prefectuur waarbinnen de Shima peninsula zich bevindt en waar de foto's zijn gemaakt is aan het eind van het boek afgedrukt. Ook een lijst met plaatsen waar de foto's exact zijn genomen is meegenomen. Wat bijzonder grondig is gedaan is een verklarende woordenlijst met de betekenissen van bepaalde gebruiken en gebruiksvoorwerpen die door de Ama's tijdens hun werk worden uitgeoefend respectievelijk benut en andere hieraan gerelateerde zaken en hun Japanse benamingen. Dit metier kent natuurlijk vele termen die ook in Japan zelf niet meer zo heel gangbaar zullen zijn in het taalgebruik, het is een verdwijnende, ja zelfs een al zo goed als verdwenen vakgebied en traditie.

Al met al een schitterend mooi boek dat ik iedere liefhebber van fotografie en Japanse tradities kan aanbevelen; let ook vooral op de foto's met de gevangen zeeoren en andere zeebewoners.

Geraadpleegde bron

Kuiper, J. 2021. Zee-oren in Japan, Ama's duikend naar Awabi's, verdwijnende tradities. – Spirula 428: 5-9.

Adres van de auteur
j.kuiper47@kpnplanet.nl